

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XXVIII. De pulmonibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

Consentis Hippocrates aut quisquis fuit auctor libelli de corde. Homo, inquit, multo maximam partem in ventrem bibit. Bibit autem & in guttur: minus verò & quantum latere possit per rham illapsum. Hocque vitur argumento: quòd si aquam colore caruleo aut rubrica temperatam fictenti valde bibendam dederis; deinde dum bibit, ipsius guttur refecet hoc colore tinctum reperies. Consentit & Galenus, ita Platonis sententiam interpretens. Si enim potio affatim & multa in arteriam illabatur, liberamque respirationem impediat, tussim nimirum excitat; Si verò tam pauca per anteriorem defluat tunicam, ut nullum faciat sensum irrorat, & humectat arteriam, nihil lequitur.

DE COLLO.

CAPVT. XXVII.

Collis
visus.

Vm arteria libet etiam de collo dicere, quòd propter arterie conseruationem, non vt caput sustentet ac portet, vt quispiam fortasse crederit, extructum est; & ideò in arteria potius ac thoracis, quam in capitis dissectionem considerandum est. Etsi enim in 3. lib. de partibus cap. 3. propter guttur & vocatum œsophagum scripserit Aristoteles fuisse conditum: primarium tamen naturæ scopum fuisse guttur atque arteriam, secundarium œsophagum: duplici ostendit argumento. Altero, quòd quæ animalia pulmonibus carent, vt pisces, ea collo item carent: & quoniam collum non habent, sed thoraci atq. alimenti loco statim caput coniungitur; fit vt manifestum quoque œsophagum illum non habeant, qui videntur in illis, que pulmonibus & collo prædita sunt. Altero, quòd venter alimenti locus potest ori esse continuus, pulmones non possunt: sed aliquem quasi tractum ad esse oportet, quo spiritus tum ab ore ad pulmones trahatur, tum à pulmonibus rursum ad os efficitur. Quoniam verò respirationis hoc instrumentum longitudinem habet, in hoc respirantium animalium genere œsophagum quoque inter os & ventrem apponi oportuit: quemadmodum & cætera omnia, quæ aut supernè deorsum, aut infernè sursum feruntur. Sic animalia, quæ alimentum sibi ex terra conquerere debent, longius collum & cruribus æquale habent. Homo tantum, quantum aspera arteria vsus postulat.

Collis
par-

Constat autem collum tum anterioribus tum posterioribus partibus. Anteriores sunt larynx & arteria, laryngis musculi os hyoides eiusq. musculi, vigulares venæ, carotides arteriæ, illique coniunctus nervus sexti paris cum recurrente, glandula, œsophagus, & capitis collicque musculi aliquot. Posteriores vero, quæ communi ceruicis nomine continentur, vertebræ septem cum spinali medulla, musculique caput & cellum extendentes, & alij scapularum quidam; in quibus immorandum non est.

DE PVLMONIBVS.

CAPVT XXVIII.

Speram arteriam verè scripsit. Philosophus: in tex. 89. lib. 2. de anima, propter pulmones fuisse factum. Hęc namque ad pulmones integra ducitur, vt rotum in eos susceptum infundat aërem. Ibi vero in plurimos ramos discissa omnes eorum permeat partes, atque ad omnes deducit aërem. Itaque arteriæ alligati ac suspensi pendent in thorace pulmones. Alligantur & spinæ: quod in homine præsertim erectæ figuræ animali, cæterisque item cum eriguntur, dilaberentur simul cum corde in diaphragma, ac in pectus dum in terram procumbunt; prohibereturque respirationis; nisi ex superioribus ac posterioribus partibus penderent firmiter. Anterior vero atque inferior pars libera est, vt liberè attolli omnique ex parte amplecti frigidòque aëre suscepto refrigerare cor possent. Adde- ret Auicenna, spinæ alligatos fuisse, vt cor tueretur, nè in illius vertebras incurrens læderetur. Propterea enim culcitram cordis appellat. Verùm hoc in anteriori parte non minùs erat necessarium: cum præsertim ad pectus inclinet cordis mucro, atque ad illud compressum moueatur.

Pulmonis
forma.

Intersepiente membrana solum cor intercipiente bifariam quasi diuiduntur, thoracisque cauitatem, vtràmque occupant, dum suscepto aëre atrolluntur. Figura iccori planè respondet: bouis vngulam diceret. Vt enim ventri iecur, sic pulmones incumbunt cordi: sed alio atque alio, imò & opposito sine: illud, vt calefiat, hi, vt refrigerent. Vtrumque membrum superiori parte gibbosum est: siue quòd à continenti loco ita formentur: siue quòd vndeque ad contenti membri complexum declinent. Ità inferiori parte cauum vtrùmque existit.

Disposi-

Figura.

Huc etiam spectant lobi, in quos discissos pulmones cernimus: tum vt facilior & expeditior esset motus: tum vt omni ex parte cor amplexarentur. Sunt qui lobos hosce alas appellent, Quod alarum imitatione dilatentur, explicentur, & colligantur. Eadem metaphora pinnae quoque dicuntur. Plures in bestijs, quam in homine, numerantur lobi: quod erectam homo figuram habeat, bestia terram spectent: & in plures item bestiarum iecur diuiditur. Quippè in omnibus, quantum fieri potest, similis sibi semper natura est.

Lobi.

Nam pertenui quoque vtrùmque viscus tunica regitur: quod pulmonibus sanè perbellè accidit; tum ne grauiores reddant atque ad motum difficiliore; tum quia tota quoque illorum substantia tenuis est, leuis, rata, spongia que similis; vt & aëri tota sit peruia, & aërem multum suscipiat, & atollatur facillè ac deprimatur. Quod si nulla obducta fuisset tunica, peruijs pulmones aërem non continentes eleuati nunquam fuissent. Iecur crassum, pulmones spumofum sanguinem concretum dixeris. Ea pulmonum tunica aut ab intersepiente, nascitur, aut à vasis illos subeuntibus: superior pars ab aspera arteria, inferior ab arteriali vena arteriaque venali, quib⁹ & cordi cōnectuntur pulmones.

Natura
vbiq. est
similis.

Tunica.

Nervi autem ad tunicam quidem à sexto pari de-
ristantur: in pulmonum autem substantia nulli de-
prehenduntur sensu. Sed tria duntaxat iamiam
commemorata vasa: quæ innumerabili ramorum
sobole per omnes illorum partes aërem, sanguinè,
& spiritum deducunt. Ideoque membrum hoc
eterogeneum dicitur, quod substantia seu paren-
chymate, tunica, & triplici vasorum genere constat.

Plures illius vsus apud medicos reperias: Ego
duos agnosco. Alterum cordis refrigerationem,
ne perenni aëre motu, sed hoc quasi flabello
ventiletur: vnde cordis flabellum & ventilabrum
vocatur. Ad necessariam, inquit Alexander
in 1. lib. de anima cap. vltimo, caloris redun-
dantiam habet attrahentis & reddentis spiritum
officinæ supplicias, quibus intercedentibus ad
æquabilem caliditatis mensuram admota refri-
geratione deducitur. Alterum, ad edendam vo-
cem & ad loquendum. Nam quæ pulmonibus
carent animalia, carent & voce. Et Aristoteles in
tex. 88. libri 2. de anima naturam dixit respirato
aëre ad duo vti; tum ad interiorem calorem refri-
gerandum, tum ad edendam vocem. Vterque vsus
magnam pulmonum quantitatem postulat, ve
plurimum aër susciperetur, quo & magnus calor
refrigerari posset, & diutius produci vox & locu-
cutio: præsertim cum cohibere interdum cogi-
mur anhelitum.

De vitali facultate cordisque ac pulmonum
motu hoc loco agendum mihi fortasse quispiam
enseat. Sed ego corporis organici nunc tolim
descriptionem facere institui, membræque animæ
preparare: de facultatibus & operationibus post
in animæ contemplatione differam.

DE CAPITIS NECES- sitate & vsu.

CAPVT XIX.

Nihil superest amplius, quod in thorace
consideretur; nec quidquam in eo
continetur aliud, quam cor cum pul-
monibus. Ita ea omnia, quæ ad vege-
tantis animæ organa, ad nutritionem
inquam, procreationem vitalemque actionem
pertinent accuratè satis pro instituti nostri ratione
explicata sunt. Consequens est de ijs dicere; quæ
ad sentientem spectant. Hæc duplicis generis sunt:
quædam sentiendo, quædam mouendo dicata:
sensus caput, motui artus destinantur. Ita hæc
duæ animæ, vegetans & sentiens, æquè sibi cor-
poris membra partiuntur. Nam cum quatuor
in partes totum initio diuiserimus, altera ventrem
occupat & thoracem, altera caput & artus: me-
diam illa regionem, quæ corpus totum fouere &
conseruare necessariaque partibus omnibus sub-
sidia prouidere debet; hæc partes extremas.
Tertia, quæ superest, intelligens anima nullo
corporis vitur organo. Atqui cognitio motum
anteceedit: prius igitur de capite, in quo sensuum
omnium organa continentur: posterius de artibus,
quibus ad res cognititas persequendas mouemur.

Caput hoc loco non ea acceptione nomina-
mus, qua partem illam interdum significat, qua
sumitur alimentum. Plantarum namque radices

caput diceremus. Sed tam animalium partem cõ-
siderandam proponimus, quæ ossibus vnde quaq.
constans substantiam quandam medullæ perlimi-
lem continet, quam cerebrum appellamus, supre-
mumque in toto corpore obtinet situm; vti in c. 15.
lib. 1. de hist. Philosophus loquitur.

Sanè hanc partem non esse ad vitam omnino
necessariam, testatea indicant animalia & eiusmo-
di alia, quæ carent capite & analogum duntaxat
quidpiam habent. Imò in ijs quoque quæ caput
gestant, posse aliquandiu saltem absque illo con-
seruari vitam, aut illud etiam prorsus necessarium
non esse affirmavit in libro de Iuuentute & Sene-
ctute cap. 1. Philosophus, & visus est indicare in 3.
libro de partibus cap. 10. vbi credendum quidem
non esse scripsit caput abscissum aliquandò fuisse
loquutum: quippe aperiata arteria præcisâ & sine
pulmonum motu vox nulla esse potest: corpus ta-
men detractò capite progredi quoquam non tem-
erè credi; cum ea, quæ sanguine carent, diutius
etiam viuere capite truncato queant. Est & lucu-
lentissimè Alexandri testimonium in extremo lib.
1. de anima, argumento sumpto ex corde. Sicut,
inquit, animalia nonnulla excelsò atque ablato
corde viuientia longiore persistunt tempore, velut
testudo & chameleon; sic in quibusdam excelsò
capite reliquum corpus diutius viuere & vtram-
que partem proprijs actionibus fungi, quam læ-
pillimè cernimus. Quædam etiam truncato capite
palpitasse Themistius memorat in 1. lib. de anima
cap. 35. & Aueroes in com. 4. lib. 7. physice: arietem
vidit abscisso capite ambulare.

Cur igitur tam multis ijsque præstantissimis
animalibus fuit appositum? Credit Galenus in
8. libro de vsu partium cap. præsertim: 5. caput
vniuersum & cerebrum propter oculos fuisse con-
dita. Editum namque locum actionem illorum
postulasse, ostendunt illi, qui vt prædonum aut
hostium incursum speculantur, muros, altas turres,
montesue conscendunt, & nauæ ex nauium mal-
lis atque antennis terram prospectant. Ex editò
enim & excelsò loco plura omnino & longius
prospicimus. Iam cancris, scarabæis, & alijs qui-
busdam animalibus, quæ capite carènt, difficile nò
fuit oculos ceruicibus altis imponere, quod hæc
duros haberent oculos. At homini & ijs omnino,
quæ molles habitura essent collocari tuto promi-
nentes ac nudi non poterant. Propterea ceruicibus
impositum est caput, intrà quod ijs conderentur,
omniq. ex parte propugnaculis extructis defen-
derentur supra quædam supercilij ac frontis ossè,
infra verò malis; vtrinque naso iugalisque ollis
processu. Rursus oculi cæterorumque sensuum
organa molli indigebant nervo: neruorum princi-
pium atque origo cerebrum est: prope oculos igitur
aliorumque sensuum organa poni oportuit: ce-
brum; ne si longius producendi essent nervi, du-
riores euaderent aut certè molles distemperentur
aut contunderentur.

Cæterum multis contra disputauit Conciliator
diff. 40. & meam quidem certè sententiam optimi hæc
medici ratiocinatio non id conserit, quod ipse
quærebat, quod quis tandem colligit; cerebrum in
capite locatum esse propter oculos, reliquaq. sen-
soria omnia propter cerebrum. Nam quæ in priori
ratiocinationis parte accipit, propter oculorum
deffensionem facta fuisse, fatetur ipsemet non esse
caput, sed capitis partem quampiam. Cerebrum autè
quod

V. S. A.

V. S. A.

De an-
imis.De cap-
itis sensu.Corpo-
ri in
animâ
vegetans
& sen-
tensium
partito.Caput
quid.Capit
vite nò
necessa-
rium.De cap-
itis sensu.Cõsuetu-
tis.